lijkheid kan deze geestelijke spijze ontvangen, want indien gij, zegt Jezus, die boos zijt, weet uw kinderen goede gaven te geven, zal uw Vader, die in de hemelen is, niet veel meer zijnen Heiligen Geest geven dengenen die Hem daarom bidden. Maar... *de mond moet open*, en dat openen van den mond der ziel geschiedt juist in het gebed. Het ware gebed is een ontsluiting van onze ziel voor den Heere onzen God. Dat het daarbij ook tot woorden komt, ligt, gelijk we aantoonden, aan het *bewuste* karakter van ons menschelijk leven. Maar aan die woorden gaat vooraf, en door die woorden moet bevorderd worden, die biddende *stemming* onzer ziel, die juist de gebedstemming is. En als er dus staat, dat God zijn genade en zijnen Heiligen Geest alleen dengene geven wil, die Hem met hartelijk zuchten daarom aanroepen, dan komt dat neer op de eenvoudige waarheid, dat gij den mond hebt te openen en uw ziel hebt te ontsluiten, om de genade Gods te kunnen indrinken.

——

Op tweeërlei nu moet hierbij gelet. Er zijn oorzaken die de ontsluiting en opening onzer ziel verhinderen; en er zijn andere oorzaken die haar bevorderen. Die eerste oorzaken moeten tegengestaan, die tweede oorzaken moeten worden gekweekt en bestendigd. Nu sluit ge uw ziel voor God toe, en uw gebed wordt verhinderd door zondigen ommegang, zondige levens-existentie, zondige overleggingen, zondige uitspattingen, en wat dies meer zij. Elk kind van God weet dan ook zeer goed, hoe al zulke dingen hem van zijn God vervreemden, zijn gebed zeldzaam en arm maken, en zijn siel aan geestelijke magerheid doen lijden. En omgekeerd weet men even goed, hoe een vrome omgeving, godzalige practijken, stille van God gewilde arbeid, matigheid en ingetogenheid, den weg naar den hemel open maken, het gebed doen winnen in kracht, en vrucht dragen in rijke genieting van het verborgen manna. Maar bovendien kan nu deze ontvankelijkheid van onze ziel, deze ontsluiting voor den Heiligen Geest nog bijzonderlijk bevorderd worden door het aanhouden in het van Godswege verordende gebed. Het gebed is het van God daartoe gestelde middel. Een leven des gebeds houdt vanzelf heel het leven en alle levensuiting in stillen, heiligen toon. Zulk een leven weat aan het bidden, en leert bidden. Door het bidden zelf verscherpt het ons de behoefte, de nooddruft, het innerlijk verlangen, ja, honger en dorst naar hemelsche gaven. En het is alzoo dat het gebed een schakel is die hier niet *kan* ontbreken, evenmin als het opendoen van den mond bij het nemen van voedsel.

Nu spreekt het wel vanzelf, dat zulk een gebedsstemming, zulk een gebedsleven, en zulk een gebedspractijk op zich zelf reeds een vrucht van in ons gewerkte genade is. Zonder den Geest der genade en der gebeden bidt niemand goed. Maar ook al is het waar, dat een jong kind nog niet eten kan, en eerst door het zuigen, later door het gevoerd worden, eerst van lieverlee het eten leert, toch blijft het niettemin waar, dat het later *zelf* eten, en daartoe den mond openen moet. En zoo nu ook blijft beide in het geestelijke waar, ten eerste dat niemand zonder voorafgaande genade recht bidt; maar ook ten andere dat niemand rijkelijk genade kan genieten, dan na vooraf om die genade zijn God te hebben aangeroepen.

KUYPER.

„Hij zal bloeien als een lelie."

> Ik zal Israël zijn als de dauw; hij zal bloeien als de lelie, en hij zal zijne wortelen uitslaan als de Libanon.
> Hosea 14: 6.

Eerste beding is dat er *leven* in u zij, en de sluit-conditie is, dat ge *vrucht draagt*.

Maar tusschen dit uitgangspunt en dit eindpunt liggen nog twee andere stadiën van uw geestelijke levensontwikkeling in, t. w. dat ge zult *groeien* en *bloeien*.

Merk nu op dit laatste.

Ge zult *bloeien*. En onwillekeurig vraagt ge: Waarom? en rijst in u de bedenking op, *waartoe* dat bloeien eisch is. *Groeien*, dit verstaat ge nog. Als de kleine kiem niet opschiet, ontbreekt het vruchthout of de stengel, waaraan de *vrucht* zal rijpen. Een leven zonder wasdom, zonder groei, een leven dat niet toeneemt, niet opschiet en niet vooruitkomt, kan niet tot voortbrenging van rijke eèle vrucht leiden. *Groeien* is onmisbaar. Groeien moet het al wat eens in vruchtenweelde schitteren zal.

Maar niet zoo licht ziet ge in, waartoe tusschen dat *groeien* en dat *vruchtdragen* nog een derde stadium, het stadium van het *bloeien* is ingeschoven.

Stel, Gods ordinantie over de wingerd ware anders, zoodat rechtstreeks, zonder witten bloesem, de druif zich uit de rank ontwikkelde, en gij, voor uw besef, zoudt niets missen. Meestal zelfs merkt ge dat bloeien bij den wingerd, omdat het bloemke zoo klein blijft en zoo schuchter onder het blad schuilt, niet op.

En toch, óók dat *bloeien* is door God als moment in alle leven dat vrucht zal dragen verordineerd. Alle vrucht die uit zal komen, moet eerst een oogenblik van bloei gekend hebben. Die periode van *bloei* moge korter of langer duren. De bloesem moge in rijke geuren en kleuren hebben geprijkt of gescholen hebben in het verborgen. Al die schakeeringen doen er niets toe. Maar bloeiende bloesem is door God als Schepper voor al wat vrucht zal dragen ten eisch en tot wet gesteld.

Niets minder dan dat groeien en vrucht dragen, is het daartusschen inliggende *bloeien* en in *bloesem uitloopen* door uw God gewild.

——

Nu scheelt de verhouding tusschen vrucht en bloesem veel, al naar gelang ge te doen hebt met wat wij *vruchtplant* of wat we *bloem* noemen.

De aardbezie bloeit ook, maar slechts voorbijgaande, en hoofddoel voor ons, als we aardbeziënbedden aanleggen, is om dat bloeien achter ons te hebben, dat we de purpere vrucht plukken kunnen.

Bij het boschvioolтje daarentegen duurt de periode van bloei veel langer, en al zet ook daar de bloesem een vruchtje af, aan dat vruchtje hebben we niets, om dat vruchtje is het ons niet te doen. Bij het viooltje is *de bloem* ons hoofdzaak, gelijk bij de aardbei *de beste*.

Niet alleen dus dat er ook een periode van *bloeien* is, en dat er nooit vrucht zonder voorafgaanden bloesem komt, maar soms zelfs kan dit bloeien zóó de overhand over de vrucht krijgen, dat we aan geen vrucht meer denken, niets van die vrucht ons beloven, en die vrucht ongebruikt verdorren laten, alleen maar om de bloem te genieten.

Rozenbottels zijn de vrucht, de roos is de bloem, en hoe telkens ziet ge nu niet, dat wie in het bloeien van de roos zijn genot stelde, de bottels, die toch ook waarde hebben, eenvoudig liet verkommen.

Zoo is dus het *bloeien* iets op zichzelf. Iets met een eigen roeping en bestemming.

Het is niet maar een doorgang om tot de vrucht te komen, maar iets eigens, iets met een eigen beteekenis. Wat bloeit, bloeit om weelde en schoonheid uit te stallen.

De plant die bloeit, is als de star die aan het firmament fonkelt.

Ze bloeit, om te bloeien, en omdat God dat bloeien, dat uitkomen van haar vormenweelde, van haar geuren en kleuren heeft gewild.

——

Verstaat ge dit nu ook voor uw geestelijk leven?

Oorzaak is er wel toe, want op alle manier brengt de Schrift dit uw geestelijk leven met het leven van bloem en plant in rapport. Denk maar aan den wijnstok met de ranken; aan het zaad van den zaaier; aan de woestijn die bloeien zal als een roos; en niet minder aan wat én Oud én Nieuw Testament u roemt van de blanke bloeiende lelie.

Ook uw geestelijk leven komt uit een *kiem*; uit die kiem heft zich de stengel omhoog door *groei* en *wasdom*; het einddoel is dat er vrucht ook aan den stam van uw geestelijk leven rijpe. Maar, en dit is het waarop de *lelie* wijst, ook voor uw geestelijk leven heeft het *bloeien* beteekenis.

Wijnstok en *lelie* staan hierin tegenover elkander.

Uit wijnstok en lelie *beide* komt een vrucht. Uit den wijnstok de druif, en uit de lelie een vrucht die in een keurigen balsem wordt aangewend.

Maar de verhouding tusschen bloem en vrucht is bij beide tegenovergesteld. Bij den wijnstok is de bloesem schier niets, de druif alles; en omgekeerd bij de lelie de bloem het een en al en de vrucht nauwlijks gerekend.

Daarom wijst de vergelijking van uw geestelijk leven met den wijnstok ten principale op uw verplichting om *vrucht te dragen*.

En omgekeerd de vergelijking van uw geestelijk leven met de lelie in hoofdzaak, om u te doen weten, dat ge ook als kind van God moet *bloeien*.

——

Dat bloeien van de lelie is nu anders dan het bloeien van violet of roos.

Bij roos en violet is dat bloeien schitterend, prachtig, overweldigend in zijn donkere tinten.

Bij de lelie daarentegen spreekt uit haar bloeien het blank der reinheid, bescheidenheid zonder zelfverheffing, stille nederigheid van zin.

De lelie springt niet, als de roos, terstond in het oog. Eerst schuilt ze als verborgen onder het oude gewas, en schijnt haar blanken tint te vermengen met wat haar omgeeft.

Maar heeft eindelijk uw oog haar ontdekt, en trekt ge al uw blik op haar saàm, dan spreekt het roomwit van de lelie met haar gouden kern in haar gewelfde kelk u zoo aantrekkelijk toe, dat ge al de waarheid voelt van Jezus' zeggen: »Aanschouwt de leliën des velds, dat ze noch arbeiden noch spinnen, en nochtans zeg ik u, dat ook Salomo in al zijn heerlijkheid niet is bekleed geweest als één van deze.

Zult ook gij nu bloeien als de lelie, om straks als de rank van den wijnstok vrucht te dragen, dan ligt hier tweeërlei in.

Vooreerst, dat er ook aan u *bloesem* moet uitkomen, d. w. z. dat ook gij als kind van God iets wat schoon, aanminnig, liefelijk en aantrekkelijk is hebt uit te stralen van zijn geestelijke schepping. En ten andere, dat dit uw geestelijk bloeien niet het schitteren in hoogheid en pracht zal zijn, maar het stille blinken in het gewaad van nederigheid en liefde.

——

Ook gij moet *bloeien*.

Dat ge *leven* in u hebt is niet genoeg. Daarmee dat er *wasdom* van genade in u is, kunt ge niet volstaan. Dat ge *vrucht* draagt is wel, maar niet het eenige waartoe ge geschapen zijt. Ook in uw verschijning, in geheel uw optreden, in uw blik, in uw taal, in uw toon, in uw verkeer en omgang met menschen, moet uw geestelijke adel uitkomen, en die adel moet zich daarin teekenen, dat ge een *stille aantrekkelijkheid* bezit.

Men spreekt wel van sieraad waarmee God zijn kinderen siert. Dat Hij ze niet alleen bekleedt met heil, maar ook siert met nog schoonere en rijkere genade.

En dat is ook zoo.

Maar dat sieraad wordt dan verstaan, van een extraordinair goed, dat aan zeer enkelen wordt toebedeeld gelijk aan een Johannes of Maria.

Maar ook afgezien van dit zeldzaam sieraad, moet elk kind van God bloeien, gelijk er geen plant zoo klein of nietig is, of eer ze vrucht draagt, vertoont ze bloesem.

Te gelooven, godzalige oefeningen te gebruiken, den armen wel te doen, en zich te wachten van de besmetting der wereld, is kostelijk, maar dit alles is nog niet genoeg.

In het Paradijs *leefde* Adam niet alleen, en geloofde en bad, maar ook bloeide hij.

Waart ge er geweest, heel zijn persoon, heel zijn verschijning, heel zijn optreden zou een onweerstaanbaren indruk op u gemaakt hebben van aantrekkelijkheid, teederheid en aanminnigheid.

En al zijt ge nu als kind van God op aarde nog zóó ver niet, toch moet iets van dat bloeien van den eersten mensch in het Paradijs in u terugkeeren.

Die norschheid, die onvriendelijkheid, die neiging tot humeur en wrevel, die hoogheid en zelfinbeelding, die ontevredenheid en preutschheid, en wat meer uw optreden zoo afstootend maakt, moet wijken voor een andere uitdrukking van uw oog, een ander spreken van uw gelaat, een geheel andere uiting van een uit God herboren leven.

o, Ge hebt ze wel ontmoet die leliën onder Gods kinderen, die u zelf aantrokken en boeiden, in wier hart ge de kern van goud zaagt, in wier nederigen zin en aanminnige en bloeiende verschijning ge zelf genoot, en over wier geheele optreden iets niet van de aarde, schier iets hemelsch lag uitgespreid.

Is het nu ook zoo met u?

Geurt die bloesem van edeler geur ook aan uw takken?

Niet natuurlijk in dien gemaakten vorm, waarin sommigen, om toch heel lief te schijnen, zich inwringen.

Neen, maar met een Christelijke aanminnigheid en een geestelijke aantrekkelijkheid, die geheel natuurlijk is, omdat ze vanzelf opkomt uit dien *vrede Gods* die uw hart vervult, en uit die werkingen des Heiligen Geestes, die het vleesch in u onderdrukken.

KUYPER.

Amsterdam, 29 Sept. 1893.

L. S.

Nu het tweede deel van *E Voto Dordraceno* is rondgezonden, en het derde deel ter perse gaat, wordt hiermede aan de abonnenten op *de Heraut* nogmaals de gelegenheid aangeboden, om voor een premie-exemplaar van dit werk tegen de helft van den boekhandelsprijs in te teekenen. Zij, die van deze aanbieding gebruik wenschen te maken, moeten saàm *f* 6.— betalen voor de twee verschenen deelen, die hun dan franco worden toegezonden; terwijl zij daarna elk kwartaal *f* 0.75 boven den gewonen abonnementsprijs van *de Heraut* hebben te voldoen. Deze inteekening geschiedt overigens op dezelfde voorwaarden als vroeger herhaaldelijk zijn bekend gemaakt.

Het *derde* deel verschijnt D. V. in Juli 1894, het *vierde* of laatste deel in Juli 1895.

De gelegenheid tot inteekening is opengesteld *tot 1 October a. s.*

Binnenkort zal voor de twee reeds verschenen deelen een band verkrijgbaar worden gesteld.

De Administratie.

Weg met A en B!

Te Dordrecht op de Generale Synode is dieper en duidelijker dan ooit te voren gevoeld, hoe ongerijmd in de kerk van Christus toch die jammerlijke distinctie is, die nog zelfs de Zendingsdeputaten in hun rapport deed spreken van *collecten voor kerken A* en collecten *voor kerken B*.

Wat daarvan in dit rapport stond, was zelfs *formeel* onjuist.

Op de lijst toch van de 700 kerken, die aan H. M. de Koningin-Regentesse is toegezonden, stond alleen in die plaatsen waar twee of meer kerkeraden waren de A of B er achter.

In die honderden andere plaatsen waar slechts één kerkeraad is, stond er dus noch een A noch een B bij; en nu was het uiteraard hoogst informeel, dat Deputaten desniettemin de collecten uit kerken, die noch een A noch een B voeren, toch, op eigen houtje, bij kerken A of kerken B hadden ingedeeld.

Die fout echter was alleen te wijten aan een vergissing van den penningmeester, en er is geen de minste vreeze, dat in eenig rapport ooit soortgelijke fout zich herhalen zal.

Maar ook afgescheiden hiervan, leefde te Dordrecht zeer sterk het besef, dat die deeling, die splitsing, die onderscheiding van twee groepen in min of meer officieelen vorm allerellendigst werkt, en in strijd is met wat de drang der liefde en de eenheid in Christus' kerk ten eisch stelt.

Zeker er bestaat verschil.

Twee kerkelijke stroomingen, die jaren lang een eigen historie voerden, zijn gewend aan verschillende manier van leven, verschillende manier van handelen, verschillende manier zelfs van zich uit te drukken.

Over en weder heeft men herinneringen, die zeker stempel afdrukken op het heden.

In elken kring zijn er zekere leiders en toongevende mannen, die in den anderen kring een anderen indruk maken.

Geldelijk had men lange jaren andere connectiën.

Ja, tot zelfs in de huisgezinnen was men door familie- en huwelijksbanden tot op zekere hoogte, elk in eigen kring aaneengesloten en min of meer afgesloten van den anderen kring.

Tot in de scholen toe zelfs liep het verschil door.

Dat nu bij zulk een staat van zaken niet plotseling, als met een tooverslag, alle deze verschillen verdwijnen, en dat het tijd kost eer van lieverlee deze twee stengels ineen zijn gegroeid, spreekt wel vanzelf.

Waar was het ooit anders?

Hoe zou dit ook ten onzent anders mogelijk zijn?

Zelfs in plaatsen waar de ineensmelting reeds tot stand is gekomen, houdt datzelfde onderscheid nog altoos aan, en het zal nog jaren duren, eer men zeggen kan, dat alle nawerking van dit tweeërlei verleden is uitgesleten.

Maar heel iets anders is het, dit te erkennen, en het onvermijdelijke hiervan in te zien, of wel dat men stelselmatig deze tweeheid aanwakkert, bestendigt, vasten vorm laat aannemen en voedt.

En hierbij nu komt het op plichtsbetrachting aan, zoo van de kerken als van elk kind van God dat in deze kerken leeft.

Plichtsbetrachting van *de kerken*.

Deze kerken toch hebben nogmaals op de Synode van Dordrecht duidelijk verklaard en uitgesproken, dat de toestand, gelijk die nu nog te Amsterdam en elders bestaat, *zondig voor God is*. Dat twee kerkeraden, ter bestendiging van vroegere gedeeldheid, in stand te houden, *niet mag*. En dat alzoo een iegelijk zich heeft op te maken, om deze *zonde* weg te nemen uit ons midden.

Een ingezonden stuk in *de Bazuin*, dat zeer de aandacht trok, sprak onlangs van een kuiper, die zich in het hoofd had gezet, in één groot vat alles saam te vatten, en om dat vat stevige hoepels te drijven.

Nu, metterdaad dit is in een min schoon, maar toch niet onjuist beeld de groote gedachte van onzen Heiland weergegeven. Het *was* zijn zielsbede eer hij sterven ging: „Vader, dat ze één zijn mogen." En wie onder menschen datzelfde doel najaagt, handelt daarbij stellig niet tegen den geest van zijn Zender.

Mocht dus die bedoelde inzender, gelijk sommigen vermoedden, met dien *kuiper* gezinspeeld hebben op schrijver dezes, dan zij het ons vergund, die zinspeling met dankzegging te aanvaarden. Het is ons metterdaad een eere en een roem voor God, om bij de broederen bekend te staan, als die niet rusten zullen, eer alle duigen waarlijk door hechte kerkelijke banden tot een schoone eenheid, gelijk onze Heiland die afbad, zullen zijn saamgedreven.

Maar juist daarom leggen we er ook thans weer nadruk op, dat de kerken van Godswege verplicht zijn, om alles te mijden wat de tweeheid sanctioneeren zou, en geroepen zijn om alles te doen wat de wegneming der tweeheid kan bevorderen.

Stel dus, er is een kerkeraad, die als er een beroep moet gedaan, denkt of zegt: »Wij nemen in elk geval een A-man of een B-candidaat", en niet uitsluitend vraagt: „Welk prediker zou het meest geschikt en het waarschijnlijkst te verkrijgen wezen, om Gods volk aan deze plaats te weiden met het Woord en in genade te doen opwassen", dan is het buiten twijfel, dat zulk een kerkeraad verkeerd handelt.

Wat hierover in de jongste *Bazuin* stond is dan ook volkomen juist gezegd: bij beroepen moet A en B geheel dooreengemengd, en het is ons een eere, dat tal van vroegere Nederlandsche Gereformeerde kerkeraden dit zoo hebben begrepen.

Hetzelfde geldt natuurlijk van afvaardiging op particuliere en generale Synoden en van de verkiezingen op deze Synoden.

Een iegelijke classe of particuliere Synode, die bij het kiezen van afgevaardigden of deputaten, niet eeniglijk vraagt: „Wie is voor deze zaak de meest geschikte en die er van God de gave voor ontving?" — maar vragen zou: „Is de voorgestelde man wel van A of van B?" — zou hiermede kerkelijk zondigen.

Dit alles toch zou in den boezem der kerken de tweeërlei groepen niet saam doen groeien, maar tot *partijen* doen worden, met al den nasleep van complot en machinatie, die partijen op kerkelijk terrein teweegbrengen.

Of er nu kerken en kerkelijke vergaderingen zijn, waar men in deze zonde nog bevangen ligt, is hier de vraag niet; de vraag is alleen maar, of de kerken haar roeping inzien en haar zonde willen bekennen.

Laat in elk geval elke kerk, die er nog niet in viel, gewaarschuwd zijn, om, dusgenaamd uit zucht naar zelfbehoud, complot tegenover complot te stellen.

Hierop zou nooit zegen kunnen rusten.

Immers ook hier geldt de regel: Wie zijn leven zal willen behouden, zal het verliezen. En wie het zal willen verliezen om Christus' wil, zal het behouden.

Maar ook ligt hier een *plicht der kinderen Gods*.

Ze hebben op de innerlijke overleggingen van hun hart toe te zien. Ze hebben te letten op de schikkingen van hun gemoed. Ze hebben zich af te vragen, of ze de broederen, ook die andere, wel waarlijk liefhebben. Of zoo niet, hoe ze dan God kunnen liefhebben, zoo de liefde voor de broederen niet in hen is.

Ze hebben zich voor Gods oog af te vragen, of ze wel voor de eenheid van Sion bidden. Of ze hun wel een begeerlijke en begeerde zaak is. Zich er rekenschap van te geven, of ze in hun saamspreking en omgang en verkeer wel zelven alle uitdrukking mijden, en bij anderen wel alle uiting tegengaan, die uit den boozen wortel van de tweeheid, en dus van den twist en van den nijd is.

Hun voorstelling van zaken en personen moeten ze richten naar den regel der eenheid en niet der tweeheid.

Ze moeten die booze A en B niet telkens levendig maken, maar kopje-onder duwen.

Ja, aller streven moet het zijn, om deze booze tweeheid te kruisigen, te dooden en te begraven.

Immers, doen Gods kinderen dit niet, hoe zullen dan de onbekeerden er toe komen?

Ook hieraan zal wie uit God geboren is, gekend worden.

Herlees den aanhef van 1 Joh. 5 maar.

En nu ons besluit.

Dit kan kort zijn.

Is gescheiden leven zondig voor God, gelijk alle kerken te Dordrecht saàm hebben uitgesproken, neemt dan, mannen broeders, hoe eer hoe beter deze zonde uit uw midden weg.

Laat dan in elken kerkeraad ernstig en dringend de vraag aan de orde worden gesteld, wat ons nog verhindert.

Laat dan op elke classe onderzocht en ondervraagd worden, waarom de Gereformeerden in die en die plaats hun zondig, wijl ge cheiden, leven nog voortzetten.

Zij er geen berekening, maar plichtsbetrachting.

Niet een roepen: „Dat zal verkeerde gevolgen hebben." Gods kind doet wel en ziet niet om.

De verborgen dingen zijn voor den Heere onzen God, voor ons, zijn menschenkinderen, de geopenbaarde.

In Dordrecht heeft men elkander leeren verstaan, heeft men gevoeld waar het heen moet, heeft Christus zelf liefde voor de broederen in de harten uitgestort.

Laat dan van Dordrecht uit een heilig roepen door heel het land gaan, om aan alle plaatsen A en B in Christus saam te smelten en tot kerkelijk eenheid te brengen.

En daagt dan na twee of drie jaren weer een generale Synode, moge dan het gelukkige feit gezien worden, dat bijna allerwegen de A's en B's geheel zijn verdwenen, en we niets overhouden, dan allerwegen hechte en stevig ineengegroeide Gereformeerde kerken, die niet voor *dit* groepje of voor *dat* groepje ijveren, maar verteerd worden door liefde en door ijver van haar Heere en Koning.

Droeve toestanden.

Niets is op de Synode te Dordrecht zoo droef helder uitgekomen, als de jammerlijke toestand, waarin van onzentwege de zending verkeert.

Vergeleken bij wat andere kerkengroepen in Engeland en Amerika, ook bij gelijke getalsterkte in het cijfer, voor de zending doen, is, laat ons het eerlijkweg bekennen, beteekent onze zending zoogoed als niets.

Ze mag geen naam hebben.

Ze telt ternauwernood mee.

In Batavia en Soerabaja heeten we twee zendelingen te hebben, maar feitelijk zijn dit niet anders dan twee predikanten bij een Europeesche kerk, die alleen uit onze zendingskas betaald worden.

Hieraan moet dan ook, zoo besloot onze Synode, een einde komen.

Zulk een toestand mag niet langer geduld.

Dit is een schijn zonder wezen; eet het geld uit onze schrale kas op; en bederft deze beide kerken in Indië.

Ruim vijf duizend gulden kosten ze ons jaarlijks, en ze geven voor de zending niets.

Immers, er is in Batavia een kerk of niet. Nu beweert ze er te zijn, want ze heeft zich bij Gouvernementsbesluit als zoodanig laten erkennen. Maar dan immers moet deze kerk ook zelve op Batavia en in Soerabaja het zendingswerk onder de Mahomedanen drijven. Dit is haar roeping en haar plicht.

Is ze een kerk, dan moet ze een Dienaar des Woords beroepen, en geen zendeling van onze kerken verbruiken.

Dan moet ze zelve betalen.

En als ze onmachtig blijkt om zelve *alles* te betalen, dan vrage ze *niet* aan de zendingskas, maar aan de kas voor hulpbehoevende kerken om bijstand.

Behalve deze twee schijn-zendingsposten hebben we dan voorts onze zending in Midden-Java, waarvan het droef tafereel ons door Br. Lion Cachet is opgehangen, en waar, zoolang de heer Scheurer niet ter plaatse aankwam, de zendingskracht zóó gering is, dat we ons voor God en menschen hebben te schamen

En wat het andere zendingsterrein op het eiland Soemba aangaat, ook daar zijn we zóó tegenspoedig, dat nu weer twee van de vier zendelingen van hun taak zijn afgescheiden, en we dus niets dan twee zendelingen overhielden.

Van die twee is dan nog de ééne bezig om de taal der Soevaneezen aan te leeren.

En bovendien was beider vrucht blijkbaar zoo weinig, dat het rapport der zendingsdeputaten letterlijk *niets* van die vrucht meldt.

Nu klagen we in deze niemand aan.

We zullen de laatsten zijn, om op de zendingsdeputaten ook maar één steen te werpen.

Wat we alleen vragen is, dat het onder ons tot verootmoediging over zoo jammerlijken toestand moge komen.

De zegen des Heeren bleef uit.

Dat zag men aan het wegsterven van onze zendelingen in Midden-Java; dat ziet men nu weer aan den tegenspoed met de zending op Soemba. En wie gehoopt had dat Ds. Lion Cachets reis de wonde heelen zou, heeft te belijden, dat hij ook hierin geen profeet was.

Er komt op verre na geen geld voor de zending in naar behooren.

De rechte mannen zijn nog niet opgekomen, om energie in onze zending te brengen.

Het blijft tobben en worstelen.

En het eind is, dat onder de groote zendingen en kleine zendingen, die van Europa en Amerika uitgaan, onze Gereformeerde zending een allerdroevigst figuur maakt.

En dit nu smart ons niet alleen, maar is ons een oorzaak van beschaming.

Te meer, omdat de toon die soms in onze sendingsverhalen en zendingsberichten wordt aangeslagen, veel te hoog en te gemanieëreerd geestelijk is, zoo men die vergelijkt met den werkelijken toestand.

Zoo staat het met de zending onder de Mahomedanen, en even droef staat het met de zending onder de Joden.

Er is wel *drukte* over, maar geen geestelijke energie en geen genoegzame geldelijke noch persoonlijke offerande.

Scheurers uitzending is zeer zeker een lichtpunt.

Maar toch zoolang onze beste jonge mannen nog altoos wanen, dat zendeling worden zoo iets is als half oefenaar spelen, en de kerken nog niet inzien, dat ze als zendelingen eigenlijk nooit anders moeten uitzenden dan mannen van den eersten rang, of gelijk ons volk zegt, „van het bovenste plankje", dan komt er geen verbetering en schieten we niet op.

Het doet ons daarom leed, dat het nu weer

drie jaar duren moet, eer er een Synode saamkomt, waarop Deputaten voor de zending de vrucht van hun overleg zullen indienen.

Drie jaar is zoo lang.

En toch, al weten we zeer wel, dat Zendingsdeputaten die drie jaar niet stil zullen zitten, toch komt er geen nieuwe gang in het werk, eer de zaken eenigszins geregeld zijn.

Wat we dusver verricht hebben, geeft voor de eeuwigheid, en ook voor de toekomstige ontwikkeling van de natiën in onzen Archipel, o, zoo bitter weinig.

Zóó weinig, dat men soms vragen zou, ware *niets doen* niet beter geweest?

Want vergeet niet, de priesters van den Islam zien op u.

Ge treedt tegen hen op. Ze zien u aan het werk. Ze ontvangen van dat werk een indruk.

En zeg zelf, moet dan die indruk niet allerjammerlijkst zijn, als ze ons zóó zien tobben, en als ze van de Christenen zóó weinig kracht zien uitgaan?

We zijn in de zending niet fanatiek.

We keuren het zelfs af, dat zoo menige kerk buitenslands overijverig in het werk der zending, de waarheid Gods in eigen boezem prijsgeeft.

Op de wijze van werken hebben we onze critiek.

Aan eene kerstening van alle volken der aarde in hun nationaal bestaan gelooven we niet. Vanwaar toch zou dan bij Christus' wederkomst Gog en Magog komen?

Maar op één ding staan we: Als men eenmaal als kerken van Christus het werk der zending aangrijpt, laat ons dan niet tot een spot en tot een belaching van den vreemdeling worden.

Zij het dan een werk met eere.

Een werk waarin liefde, toewijding en kundige, goed geleide energie spreekt.

Acta.

De vraag is opgeworpen, welken titel de uitgave van de Besluiten eener Synodale vergadering zou moeten voeren.

De één had meer sympathie voor het kanselarij-woord *Acta*; de ander vond, dat het beter was „Hollandsch te spreken" en zulk een uitgave *Handelingen* te noemen.

In verband hiermee zij het ons vergund op de schoone uitgave van Dr. Reitsma en Dr. Van Veen te wijzen, waarin ons het Resolutie-boek van de provinciale en particuliere Synoden van Noord-Nederland over de jaren 1572—1620 is afgedrukt, en waarvan thans het tweede deel het licht zag.

Ook deze heeren toch stonden voor dezelfde quaestie.

Ook zij hadden een titel noodig; en hun keuze besliste voor *Acta*. Ze noemden hun werk: *Acta der provinciale en particuliere Synoden enz.*; en deden dit niet, omdat *Acta* het woord is dat uitsluitend in de officieele stukken gebezigd wordt, want b. v. de resolutiën van Noord Holland heeten in het officieele boek: „*Handelyngen*" terwijl die in Zuid-Holland ten titel voert *Acta*. Ook besliste de inhoud van de resolutiën niet, want hoewel verreweg de meeste keeren van *Acta* gesproken wordt, komt toch in den inhoud zoowel het woord *Minuten* als het woord *Acta* voor, en ook het woord *Handelyngen*.

Dat zij den titel van *Acta* gekozen hebben is derhalve alleen uit het *meerder* gebruik in de officieele stukken, en uit het spraakgebruik in de historie van het kerkrecht te verklaren.

Het kerkelijk spraakgebruik namelijk heeft met juisten tact *beide* woorden, én Acta én Handelingen gebezigd, maar in onderscheiden zin.

Het is er mee als met het woord *Notulen*.

Ook in een kerkeraad kon men natuurlijk van *Handelingen* spreken, maar men speent er zich aan, en spreekt bijna zonder uitzondering van *Notulen*, omdat hierdoor verwarring gemeden wordt.

Zegt iemand: „Ik heb aanmerking op de *Handelingen* van den kerkeraad", dan is de eerste opvatting van een gewoon man, dat zulk een iets heeft aan te merken op wat de kerkeraad *gedaan* heeft, en denkt niemand aan de opteekening van het verhandelde.

Bezigt men daarentegen die opteekening het woord *Notulen*, dan is alle vergissing afgemeden, en heeft men dit goede onderscheid, dat onder de *Handelingen* van den kerkeraad verstaan wordt hetgeen de kerkeraad *doet*, en onder *Notulen* datgene wat uit het verhandelde door den kerkeraad wordt opgeteekend.

En zou het nu niet evenzoo staan met het woord *Acta*?

Ook een Synode *handelt*, doet iets, verhandelt allerlei onderwerpen, neemt resolutiën aan en spreekt vonnis. Dit alles nu zijn de *handelingen* van de Synode. Maar teekent men nu uit dit verhandelde de besluiten op, en geeft men aan die opteekeningen officieel gezag, dan gaat het niet wel, om dit nu ook „handelingen" te noemen, wijl men zoodoende hetzelfde woord in tweeërlei beteekenis bezigt; en om die reden bezigt men dan het woord *Acta*.

Dat dit woord aan een andere taal ontleend is, levert geen bezwaar op. *Notulen* is ook aan een vreemde taal ontleend. Ook *Correspondentie*; en toch toen op de jongste Synode een onnoozel man het denkbeeld opperde, om dit voortaan *briefwisseling* te noemen, voelde ieder terstond, dat we dit woord uit onze eigen taal hier niet gebruiken konden, omdat *correspondentie* hier nog iets anders en meer bepaalds uitdrukt.

En vraagt men ons nu, waarom ook wij van oordeel zijn, dat het veiliger en beter is bij dit gebruik te blijven, dan zij het ons veroorloofd te verwijzen naar de Kerkenordening der Gereformeerde kerken.

In die Kerkenordening toch komen *beide* woorden voor, zoowel het woord *Handelingen* als het woord *Acta*, maar juist met datzelfde verschil in beteekenis waarop we wezen.

In Art 32 is van *handelingen* sprake. Het heet daar toch: „De *handelingen* aller samenkomsten zullen met aanroeping des Naams Gods aangevangen en met dankzegging besloten worden."

Wil dit nu zeggen, dat het resolutieboek met een gebed moet aanvangen?

Natuurlijk niet.

Handelingen ziet hier niet op wat de Synode *opteekent*, maar op wat ze *doet*.

En daartegenover lezen we nu in Art. 45: „De kerk in dewelke de classe en desgelijks de particuliere of generale Synode samenkomt, zal zorg dragen dat zij *de Acta* der voorgaande vergadering op de naast komende vergadering bestelle."

Ook hier nu zal niemand in twijfel verkeeren wat bedoeld is. Hier in Art. 45 is nu geen sprake van wat de Synode *deed*, maar van wat in de Synode werd *opgeteekend* En zie, hier staat nu *niet* Handelingen, maar *Acta*.

Is het nu niet het eenvoudigst zich aan dit spraakgebruik van onze Kerkenordening te houden?

Alleen zouden we dan, om zeer accuraat te zijn, *Acta* in *Acten* kunnen veranderen, omdat *Acten* het verdietsche woord is.

Notulen is, gelijk men weet, iets anders dan *Acta*.

Acta zijn de opteekeningen van de besluiten, zonder meer. *Notulen* is de opteekening ook van de discussie.

Acta of *Acten* is hier dus het juiste woord.

En nu is het wel waar, dat onze Staten-Generaal *Handelingen* uitgeeft, maar hiertegen zij opgemerkt, dat de kerk een eigen spraakgebruik en taal heeft; en ten andere dat de Handelingen der Staten-Generaal heel iets anders dan onze Synodale Acten geven. In die *Handelingen der Staten-Generaal* toch wordt van woord tot woord alles weergegeven, wat gezegd is.

Dat geeft dus tot op zekere hoogte metterdaad een kopie van de *Handelingen* en kan dus dien naam voeren.

Wat de Synode uitgeeft zijn daarentegen *niet* de eigenlijke handelingen, maar alleen de resolutiën en besluiten en beslissingen.

Gaf dus ook de Staten Generaal iets uit, dat overeenkomt met onze Synodale Acta, zoo zou men dit ook op politiek gebied stellig geen *Handelingen* noemen, maar *Besluiten* der Staten-Generaal of iets dergelijks.

Er ware hier nog meer over te zeggen, maar het aangevoerde zal, naar we ons voorstellen, genoeg licht over de zaak werpen.

„Acta *ofte* Handelingen" gaat in elk geval niet. Immers *Handelingen* gebruiken wij in dien zin niet meer. Wij zouden dan moeten zeggen: Acta ofte het Beslotene.

En wat men wel eens gezegd heeft, dat *Acta apostolorum* toch vertaald is door *Handelingen der apostelen*, zoo vat toch een ieder, dat hier noch Notulen noch Acten in officieelen zin, maar een stuk *historie* geboden wordt, en dat *Handelingen* hier, over de Vulgaat heen, de vertaling van het Grieksche *Praxeis* geworden is, dat wij thans niet door Handelingen, maar door *Daden* zouden moeten vertalen, of wel *„hetgeen door de apostelen verricht is."*

Recensie.

Twee belangrijke historische studiën, in verband met de *Zending*, zagen het licht.

Een *Biographisch woordenboek van Oost-Indische predikanten*, van *Ds. C. A. L. van Troostenberg de Bruyn*, te Nijmegen bij P. J. Milborn, een groot octavo deel van ruim 500 bladzijden; en de *Oude Zending in Zuid-Afrika* door *A. Nachtigal*, uit het Duitsch vertaald, bij J. H. de Bussy, te Amsterdam.

Beide werken handelen van wat onze vaderen op religieus terrein voor hunne wingewesten deden, en leveren althans het bewijs, dat ze niet stilzaten, en niet zonder vrucht hebben geatbeid.

Vooral het eerste werk mag daarbij hooglijk gewaardeerd, om de ongelooflijke moeite, die de geachte schrijver zich getroost heeft, om het saam te stellen. Alles is er voor nageploegen, alle beschikbaar materiaal is er voor doorsnufteld, en met ijzeren vlijt en wondere nauwkeurigheid is de stof saamgelezen en geschift en geordend.

Zoo wordt onze literatuur over dit onderwerp al volledíger, en kunnen ook onze Zendingdeputaten hieruit leering trekken.

Met het *Levensbrevier*, door Dr. Van Veen, bij J. B. Wolters te Groningen, uitgegeven, hebben we niet veel op. Zulk een aaneenrijging van Bijbelplaatsen, naar verschillende onderwerpen gesorteerd, kan zeker dienst doen voor wie in zijn Bijbel *niet* te wel thuis is, maar is voor goed bestelde kerken overbodig.

Meer nog, zulke boekskens, die uittreksels uit den Bijbel geven, *ontwennen* aan den Bijbel zelven, en doen in dat opricht meer kwaad dan goed.

Evenmin loopen wij weg met het *Repetitieboekje* dat in 138 korte antwoorden den inhoud onzer religie poogt saam te vatten.

Het is met smaak aangelegd. Het tintelt van vernuft in de vinding. Meest loopt het zuiver.

Als dan ook zulke boekskens aanbevelenswaard waren, zou *dit* den palm wegdragen.

Maar . . . en dat is het bezwaar. Het wordt toch weer een *vragenboekje*, en in alle vragenboekjes schuilt zeker onmiskenbaar gevaar.

Acht men metterdaad, dat de *Heidelbergsche Catechismus* of het *Kort Begrip* niet voldoen, hetzij om de verouderde taal, hetzij om nieuw opgekomen ketterijen, goed, laat dan *de kerken* een anderen kleineren Catechismus voor het catechetisch gebruik geven.

Maar . . . particuliere vragenboekjes, hoe goed ook, zijn altoos een gevaar voor de eenheid der kerken.

De historie dezer vragenboekjes is zoo droef.

In een *Israëlietisch* orgaan troffen we een scherp, spottend woord aan over wat we gezegd hadden aangaande de missie onder de Joden. Het werd in dat spottend woord voorgesteld alsof geloof en leven onder de Joden in eere blonk, en alsof onder ons Christenen alles besmet en bezoedeld was.

Aangenaam is het ons daarom hiertegenover een woord te kunnen stellen van den opperrabbijn T. Tal, in zijn *Feestrede*, uitgegeven bij E. M. Cohen te Arnhem.

In dit schoon en bezield gestileerde stuk, schroomt deze opperrabbijn niet, op weemoedigen toon aldus over het opkomend geslacht onder de Joden te klagen:

»O, zeg mij — spreekt Jim. — dat jeugdig geslacht, dat zoo luide mede feest viert, wat is hun dan Synagoge en Thora?

Is dat hun dan waarlijk een dierbaar kleinood, naar welks waardeering en erkentenis zij smachten? Willen zij in waarheid nu Synagoge en Thora gaan eeren en achten en volgen en plaatsen als de richtsnoer huns levens? Of is er niet afval en godsdienstloosheid, is er niet losheid en onwetendheid? Is er niet bederf in het hart van dit geslacht, bederf in de beginselen, bederf in de toepassing.... O uwe gestalte is nog wel schoon. De sporen van koninklijke afkomst zijn niet weggewischt. De adel van uw huis liet nog haar schilden achter. Maar bezoedeld is uw gelaat en smetten zijn er op uw kleederen — En gij viert feest?....

Dit nederige, schoone woord van verootmoediging eert den man, die het uitsprak, en boezemt ons vrij wat meer eerbied in, dan de hooghartige spot van het Israëlietisch blad.

KUYPER.

Voor Kootwijks Scholen.

Ontvangen door Ds. H. W. VAN LOON: Van X. *f* 2.50; van Mej. S. *f* 5; door b.b. diakenen te A. *f* 1.50; door het college van collectanten te A. *f* 12.75; door br. Hein *f* 2; uit het busje van Mej. Harlaar *f* 1.97½; Postbewijs van W. te Katwijk *f* 5; Uniegift van X. te A. *f* 10.

Ontvangen door DS. HOUTZAGERS: Uniegift Scherpenzeel *f* 7.25; van Mevr. de Wed. B. v. B. te A. *f* 12.50; van Joh. v. d. Kooy, Maasland (halvestuivers-vereen.) *f* 5.

Uit de Pers.

Boeiend en schoon is de brief door een behoeftige naar de wereld, dien God met lange krankheid bezocht, aan de *Noordholl. Kerkbode* ingezonden.

Hij was van dezen inhoud:

Zijt gij, geb. lezer, een *gelooviger*, maar die in *behoeftige omstandigheden* verkeert, — *zalig* toch zijt gij den Heere.

»Hoort, mijne geliefde broeders," zegt de Apostel Jacobus »heeft God niet uitverkoren de *armen* dezer wereld om rijk te zijn in het geloof en erfgenamen des koninkrijks, hetwelk Hij belooft, dien die Hem liefhebben?"

Welk een gunst dat uw uitwendige staat aldus voor u beschikt is volgens de keuze uws Hemelschen Vaders, en dat Hij u dien stand toedeelde, welken Hij verkoos voor de voorwerpen Zijner liefde!

Naar den uitnemenden rijkdom Zijner liefde, besloot Hij u *arm* te doen zijn *in deze wereld*, gelijk Jezus was. Hij wist dat dit het beste voor u zou weren, en Hij verkoos u om *rijk* te zijn *in het geloof*.

Uitwendige armoede moest het middel zijn tot uwe bevordering in *geestelijken rijkdom*. Uw gebrek aan tijdelijke goederen, moest u opleiden om meer door het geloof te leven in het genot der geestelijke en onvergankelijke goederen.

O! hoe goedertieren is uw God!

Hij beschikt onze armoede om ons rijk te maken!

Het is om ons nader tot God te brengen ons na der bij Hem te houden en om ons dagelijksche proeven te verschaffen van Zijne dierbare liefde.

Dit zijn eenige van de zalige vruchten des geloofs dat in en door tijdelijke armoede genefend wordt en zij zijn meerder waardig dan alle schatten deser wereld.

Weest dan weltevreden — uw God zal al uwe behoeften vervullen.

Weest dankbaar — gij zijt erfgenamen des Koninkrijks.

Looft uwen God! — geen schepsel, dat nog buiten den hemel is, heeft meerder reden om Hem te loven dan gij hebt.

Hij is de uwe Alles is het uwe.

Wellicht zijt gij ook bezocht, evenals ik het ben, met lichaamsziekte en lijdt gij vele pijnen.

Dit zijn harde beproevingen.

Dezelve blijmoedig te dragen, is de kroon der lijdzaamheid.

Maar — er is kracht beloofd om te kunnen verdoren en — op den Heere wachtende, zult gij dezelve ontvangen, zoodat uitwendige smart inwendige blijdschap baren zal.

Dus lezen wij: »de Heere zal hen ondersteunen op het ziekbed; in zijne krankheid veranderd Hij zijn ganssche leger."

Hij is *zwak*, maar zijn God versterkt hem. »Hij geeft den moeden kracht en vermenigvuldigt de sterkte, dien die geen krachten heeft."

Hij is *ziek* maar God vertroost hem. »Ik zal u de gezondheid doen rijzen en u van uwe plagen genezen!"

Hij lijdt *pijnen*, maar God *verandert* zijn leger, daardoor bidt hij zijne smarten geduldig.

Ziekte kan op zich zelven niet *aangenaam* zijn, maar wel *voordeelig* om hare *vruchten*.

Het is Gods bestelling om door krankheid ons te leeren, onderwerping te oefenen aan Zijnen vrijmachtigen wil.

Zij komt tot de gelooviger met eene boodschap van dierbare liefde; deze bittere beker wordt u gezonden van uwen Hemelschen Vader, die vele genaderijke oogmerken daarmede bedoelt.

Hij wil u verootmoedigen en u doen gevoelen, wat gij zijt en — wat gij verdiend hadt.

Hij wil het zinnelijk genoegen in u bedwingen.

Hij wil u gelegenheid geven tot vermeerdering des geloofs en tot bevordering uwer heiligmaking.

Drink denzelven gewillig uit.

Er is een kostelijke hartsterking op den bodem; derzelver smaak zal uw hart uitlokken in liefde tot God!

Gelukkige ziekte, door welke de geestelijke gezondheid bevorderd wordt!

Geregende pijn, door welke de goedertierende Geneesheer dikwijls den weg baant tot zielsvermaak, ja tot de zoetste uitlatingen van Gods liefde, daarin dat de God der lijdzaamheid en der vertroosting zich zelven zoo komt te openbaren aan hunne ziele, dat zij met de bruid moeten instemmen, zeggende: Hij heeft mij gevoerd in het wijnhuis en Zijne liefde is Zijne banier over mij! Ja, gelijk een appelboom onder de boomen des wouds, alzoo is Zijne liefde, ik zit er onder en zijne vrucht is mijn gehemelte zoet.

O, dikwerf in de bangste benauwdheden geeft de Heere de zoetste genieting en wordt het ervaren, dat de Heere dan Zijne belofte vervult: »Die Mij liefheeft, zal van mijnen Vader geliefd worden en wij zullen tot Hem komen en avondmaal met Hem houden en Hij met Mij.

O, hoe kan het u niet zijn alsof de Heere zoo zeer dicht bij u is dat gij betuigen moet: hoe heilig is deze plaats, ze is niet dan een huis Gods, ja, een poorte des Hemels!

Dan kan soms het harte zingen ook midden in de pijn:

»Wat zal ik met Gods gunsten overlaan
Dien trouwen God voor zijn genâ vergelden?"

Weest daarom goedsmoeds, gij die kweekelingen zijt in vele beproevingen en dankt Hem dat Hij zoo trouw als teeder bezig is in uw harte de beddingen uit te graven opdat te rijker genadestroomen er plaats in kunnen vinden, zalige stroomen van levende wateren, die springen tot in het eeuwige leven!

In dezen brief schuilt een protest tegen het Socialisme, krachtiger en beter dan duizend betoogen van de onhoudbaarheid hunner theorie geven kunnen.

Deze man was arm, was krank, en toch wat rein geluk spreekt uit zijn bezielend en aangrijpend woord!

Een andere inzender liet zich in dezelfde *Kerkbode* over het gewennen aan het kwaad in dezer voege uit:

Toen wijlen Zaalberg in den Haag met zijn vermetele en stoute toespraken, waarin de grondslag van het Christendom, ten aanschouwe van velen, werd omvergeworpen, en toen op het platteland en in de steden zijn voorbeeld werd gevolgd, toen beefden conservatieve, en naar het antique hellende gemoederen. Menschen, die van braafheid en deugd hun grondslag bouwden voor de eeuwigheid, en voor wien Jezus niet meer dan »de groote leeraar" was, zeiden waar moet het heen?

Maar die lieden bleven wat zij waren, zij lieten hunne kinderen, door leeraren voor wier leere zij beefden, onderwijzen, en zij gewenden aan het kwade en hadden er vrede mee. Men gewent aan alles.

Gij herinnert u nog wel, welk een geroep er in uw dorp was toen de meester van school No. 2 verklaarde aan de kinderen, voortaan niet meer te zullen bidden in de school. Neen, maar dat loopt de spuigaten uit. Bad onze oude schoolmeester niet zeer stichtelijk? En wist die oude man het niet goed? En nu met die nieuwigheden! Waar moet het heen?

En men liet toch zijn kind er ter schole gaan, en men gewende er aan, er maar vrede mede te hebben. En men sliep weer in op 't bed, waarop men ontwaakt was. De ontroering was een korte zenuwachtigheid geweest, een nachtmerrie, die men van zich afwierp door op de andere zijde te gaan slapen.

Als ge nog jong en onbedreven en onbeholpen in de wereld optreedt, en ge in aanraking komt met menschen, die met den eenen hoek van den mond ja zeggen, en met den anderen hoek neen dan zegt ge onwillekeurig »zoo'n draaier". En 't ergert u. Naar een stil verborgen plaats zoudt ge willen heen vluchten. Maar als ge ouder geworden zijt ziet ge dat dit meermalen gebeurt in het onderling verkeer, in vergaderingen, in kamers van Staten Generaal, in Gemeenteraden en waar al niet? dan zegt ge: »Hij nam een draai!"

En mogelijk roemt ge nog wel den man, die als zoo'n schaatsenrijder een draai nam en toch bij dat zwaaien staande bleef. Dat getuigt van knapheid in zijn vak. En ge zijt er aan gewend.

In Nederland, zoo vernam ik dezer dagen, wordt jaarlijks aan sterke dranken vermorst, de som van *tachtig millioen*. Wat zoudt ge met dat verloren geld al niet kunnen doen! Hoeveel menschen kleeden! Hoeveel ellende was verholpen. Tachtig maal duizend maal duizend gulden. Wat een sommetje! Maar toen ik het eens meedeelde werd me heel koel geantwoord: Dat is minder dan in België verdronken wordt. Aan getallen der statistiek gewent men zelfs hoe schrikbarend ook.

Ge weet nog wel, hoe ontroerd ge waart, toen ge uw jongen op een leugen betrapt. Ge hebt het kind toen voorgehouden hoe schandelijk het liegen is en gij hebt om de zonde van uw kind geschreid. En nu later het liegen bij dat kind een gewoonte werd, toen hij zoo geniaal liegen kon, toen hebt gij zijn knapheid in stilte bewonderd. Ge waart er aan gewend geworden.

Zie, aan boose dingen gewennen wij, niet omdat het kwaad er minder door wordt, maar omdat het geestelijk gevoel verstompt, omdat het besef van 't kwade afneemt. Het gaat ons menschen vaak als teringlijders. Van dag tot dag worden zij erger, maar »vandaag was de koorts toch iets minder dan gisteren". »Ietwat vlugger, ten minste niet erger." En de koorts is toegenomen, en de kwaal was voortgewoekerd, en de droge hoest was verergerd, en de krachten waren gezonken — maar bij gisteren, och scheelde het zooveel niet.

Houd het geestelijk besef der zonde levendig. Aan 't kwade te wennen is een zeer veeg teeken. Sterk u daarom dagelijks met overdenking van Gods Woord. Houd het volmaakte u voor oogen. Wees volmaakt gelijk uw hemelsche Vader volmaakt is.

Verval ik in den toon van een zedemeester? Ik hoop het niet. Dan vrees ik, dat ge ook daaraan al gewend zijt.

Dit is de werkelijke gang van zaken naar waarheid geteekend.

En juist wijl dit de gang van zaken is, drongen wij steeds zoo sterk aan op breken met het *Conservatisme*.

Want het Conservatisme in zijn goed bedoelen en zwak handelen is juist wat deze »vriend van de *Noordholl. Kerkbode*" hier zoo naar waarheid, en als uit het leven, teekent.

KUYPER.

Buitenland.

Duitschland. Toestand der Pruisische landskerk.

In een tijdsverloop van twee jaren is er veel verandering in de Pruissische landskerk gekomen. Velen van hare beste zonen en van hare uitstekendste leiders zijn haar door den dood ontvallen. Men denke slechts aan de namen van Von Kleist-Retzow, Hegel, Prof. Grau, Von Gerlach, J. Weber en anderen. Van het bestuur der Algemeene Synode dat uit *zeven* leden moet bestaan, zijn feitelijk nog slechts een tweetal in functie. Ook is de Opper-kerkeraad anders samengesteld dan te voren, en naar wij vreezen is het positief element in genoemd lichaam er niet op versterkt geworden.

De verkiezingen voor den Rijksdag hebben aangetoond, dat de wateren van het socialisme bijna overal zijn heengestroomd en in toenemende mate, en naar gelang de sociaal-democratische denkbeelden meer ingang vinden, vermindert de invloed der kerk, al zijn de socialisten er nog niet toe gekomen om in massa de landskerk te verlaten.

De aanvallen door de Ritschliaansche school op de Apostolische belijdenis gedaan, waarbij de Berlijnsche hoogleeraar Harnack voorging, hebben bewezen, dat het vulgaire rationalisme, dat een eeuw geleden de landskerk verwoestte, door een verkapt rationalisme vervangen is, dat zijn invloed op de hoogescholen en in de kerken krachtig doet gevoelen.

Dat er in Pruissen mannen gevonden worden, die voor dezen toestand een open oog hebben, bewees de jongste Augustus-conferentie die den 29sten dier maand te Berlijn gehouden werd. In de openingsrede wees men er reeds op, dat meineed en zelfmoord hand over hand toenemen, terwijl de kerk, die geroepen is om het heelsap voor al die jammeren te bereiden, uit haar eigen schoot de vijanden van het rechte geloof heeft gebaard.

Een der sprekers wees er op, dat het godsdienstonderwijs in de gymnasia een ondergeschikte plaats inneemt, dat op de Universiteiten het geloof door een ontkennende critiek op den Bijbel en door de Ritschliaansche dooleer geschokt wordt, dat bij de Theologische examina de belijdenis der candidaten geenszins in aanmerking komt, dat volgers van Ritschl als predikanten dienende de gemeente verwoesten; dat het kerkbestuur door den Staat gebonden is; terwijl daarin rechtsgeleerden, omtrent wier belijdenis men in het onzekere verkeert het hoogste woord spreken, en het bestuur zelf te weinig zijn gezag doet gelden.

Een der sprekers, pastor Quistorp, betoogde, dat niet een der Universiteiten van de Ritschliaansche smet bevrijd gebleven was, zoodat men zich de vraag doen moest, of men de jonge theologen, om in de reine leer onderwezen te worden, niet liever naar Amerika zenden zou.

Het opperen van deze vraag gaf veel ontroering in de vergadering, en deed menigeen het woord nemen om pastor Quistorp tegen te spreken. Men vereenigde zich eindelijk in het plan om te trachten invloed van de zijde der kerk op het benoemen van hoogleeraren te verkrijgen.

Opmerkelijk is het, dat men het Ritschlianisme of opkomend modernisme wil bestrijden door de voornaamste Ritschliaansche boeken te wederleggen, en ook de brochures, die van die zijde uitgegeven worden, aanstonds te bestrijden.

Deze tactiek zal zeker onprofijtelijk blijken. Men verbruikt dan schier al zijn kracht om de dwaling te bestrijden, terwijl men veel meer er zich op moest toeleggen om te ontwikkelen wat de Luthersche belijdenis inhoudt tegenover de troostelooze ledigheid van het moderne rationalisme. Van de vergaderden scheen alleen de Oberpfarrer von Gerlach dit in te zien, doch zijn woord vond geen weerklank. Daarom kunnen wij zeggen, dat de gehouden vergadering den naam eener »Luthersche" conferentie niet dragen kan. Bijna alles wat er verhandeld werd, had men evengoed op eene vergadering van de »Positieve Unie", waarvan Stöcker de ziel is, kunnen verhandelen.

Frankrijk. Een noodkreet over de verwoestingen door de nieuwe school aangericht.

De heer Ch. Luigi, die sedert den dood van Léon Pilatte de hoofdartikelen van de *Eglise Libre* schrijft, heft in genoemd blad een noodkreet aan over de steeds meer uitbrekende ketterijen van de z. g. nieuwe school. Hij vindt het jammer dat er in Frankrijk, Zwitserland en Duitschland geen Unitarische kerk gevonden wordt, gelijk in Engeland en de Vereenigde Staten, dan konden de mannen van de nieuwe school zich bij die Unitarische kerk voegen, en kon een iegelijk weten, dat zij met de belijdenis der Christelijke kerk gebroken hebben. Doch nu blijven de aanhangers der nieuwe school leden van eene kerk, die den naam heeft van »Evangelisch" of orthodox te zijn en daarom worden hunne geschriften door velen zonder argwaan ontvangen, en zoodoende des te gevaarlijker. Of de mannen der nieuwe school echter te bewegen zouden zijn, om zich te voegen bij een Unitarisch genootschap, d. i. eene vereeniging die de Drieëenheid loochent en daarom buiten het terrein der Christelijke kerk zich plaatst, is zeer de vraag. Ook in Nederland kunnen de modernen zich aansluiten bij de Remonstrantsche kerk of bij de Vrije gemeente te Amsterdam, en ook in Duitschland bestaan dergelijke »vrije gemeenten", doch de moderne predikanten schijnen over het algemeen weinig lust te hebben zich daarbij aan te sluiten.

Het artikel van den heer Luigi is geïnspireerd door het verschijnen van een boek van den Zwitserschen predikant P. Chapuis, predikant der nationale Woodtlandsche kerk. Het jammerlijkst vindt de schrijver het, dat de nieuwe ketterij zich voordoet in die kringen en in die kerken, die tot hiertoe voor zeer orthodox gehouden werden. Daarom trekt de nieuwe leer de aandacht haast niet. »De ketterij sluipt in ons midden, zeer zachtkens, zonder dat wij er op letten, ten minste zonder dat wij er op letten gelijk het ons betaamde. Verleden jaar heeft een hoogleeraar in de dogmatiek de hoofdstelling dier ketterij kunnen verkondigen bij de heropening der lessen van een onzer faculteiten, zonder dat het publiek er zich veel van aangetrokken heeft. Heeft de christelijke pers ook maar melding gemaakt van het feit?"

Er is iets onrustbarends in die langzame en trapsgewijze verwoesting van het Christendom, die naast ons plaats grijpt. Niet zonder wederstand, Gode zij dank; de waarheid heeft hare verdedigers gevonden, en wij vertrouwen dat God er een legioen zal verwekken, die met wetenschap en geloof gewapend zal zijn. Maar het plan van verwoesting draagt eigenaardige kenmerken, die men in andere tijdperken niet gezien heeft. Men maakt heden een steen los, morgen een andere, heel in de stilte, met behulp, zegt men, van de historische critiek: wat is meer gewettigd en onschuldiger? Op dit oogenblik is het de fundamenteele steen van het gebouw, de ware, eeuwige Godheid van den Verlosser, dien men in den afgrond zoekt te stooten. Maar de menschen die het doen, noemen zich zeer »evangelisch", en denken ook dat zij het zijn; zij spreken in naam van hunne Christelijke ondervinding (bevinding), het is hunne bedoeling om ons op te bouwen! Het is er om te doen, om ons beter de menschheid van den Zaligmaker te doen verstaan, waarvan, naar het schijnt, de kerk nooit iets begrepen heeft, o. a. Pascal, schoon hij met bewondering eene beroemde bladzijde van dien schrijver aanhaalt. Doch om eene theologie, die men voor onvolmaakt houdt, te verbeteren, offert men het wezenlijke van het leerstuk op. Het wonderlijkst is, dat de schrijvers van die school verzekeren en zelfs zich zelven overtuigd hebben, dat zij nog gelooven aan de Godheid van Jezus Christus. Indien deze beweging voortgang hebben moest, en zich uitbreidde, als er niet eene krachtige reactie tegen opkwam, dan zouden wij uit het Christendom gaan door dien krommen weg, met verraderlijke omwegen, welke weg nog omzoomd zou zijn met bloemen; wij zouden er uitgaan in naam van het Christelijke leven, terwijl wij geestelijke liederen zongen."

Luigi zegt nog, dat de nieuwe Socinianen handelen in naam der historische critiek. Als staaltjes dier critiek haalt hij aan, dat Chapuis